

ΠΡΟΟΔΟΣ

ΣΑΒΒΑΤΟΝ

15

ΜΑΡΤΙΟΥ

1930

ΜΑΘΗΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΥΠΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ-ΚΡΗΤΗΣ

ΕΤΟΣ Β.

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. Ι.

ΑΡΙΘ. ΙΙ.

ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΘΑΥΡΙΑΝΗ ΜΑΣ ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ

Όλοι έχουμε διαβάσει κι' έχουμε ακούσει πολλά και διάφορα γύρω από το ζήτημα του Δημοτικισμού, ώστε να μπορούσε κανένας εξετάζοντάς το επιπόλαια να το θεωρήσει σαν τριμένο θέμα και κοινό και ανοφύλευτη βέβαια κάθε συζήτηση που θα γινόταν πάνω σ' αυτό.

Ενάντια σ' αυτή τη γνώμη, την επιπόλαιη και σφαλερή, νομίζω πως όχι μόνο κάποιο κέρδος βγαίνει απ' αυτή τη συζήτηση, μα πως το κέρδος αυτό είναι αναμφισβήτητο μεγάλο, πολύ μεγάλο μάλιστα, ακόμα κι' αν επαναλαμβάναμε τα χιλιοειπωμένα εκείνα που είπώθηκαν και λέγονται κάθε μέρα, για τον Δημοτικισμό. Εγώ όμως σ' αυτά τα λίγα λόγια που θα πω σήμερα, θα προσπαθήσω να μην ακολουθήσω τον κοινό δρόμο, μα αφήνοντας κατά μέρος την ιστορία του, την εξέλιξή του, τους πρώτους του όπαδους κλπ. θα ασχοληθώ αποκλειστικά γύρω από το ζήτημα του Δημοτικισμού σαν κοινή Έλληνική γλώσσα, σαν γλώσσα εξελιγμένη από την αρχαία Έλληνική που έχει την αρχή της πιό πέρα από την εποχή του Όμηρου και που πέρασε διάφορες μορφές, πάντοτε όμως όμοιες,—έτσι παραδέχεται ή επιστήμη—ώπου καταστάλαξε στη σημερινή γλώσσα του Λαού μας, την Δημοτική, που είναι ή τελευταία μορφή της εξέλιξής της. Η γλώσσα μας ή Δημοτική μας γλώσσα, είναι γνήσιο γέννημα της αρχαίας Έλληνικής—ή καθαρά εξέλιξις της ανάμεσα από τους αιώνες—απαράλαχτα όπως κι' εμείς, ο Νεοελληνικός λαός, είμαστε γνήσια παιδιά του αρχαίου ελληνικού, και που δεν λησμονήσαμε ποτέ, ούτε στιγμή, κάτω από τον πιό βάρβαρο ζυγό την ελληνική μας ταυτότητα και την ελληνική μας γλώσσα και μαζί μ' αυτά τα ψηλά ιδανικά της φυλής μας. Και που είναι ή γλώσσα αυτή, αναμφισβήτητο κοινή στη σημερινή μας Ελλάδα. Γιατί, τη στιγμή που ένας αδιάβαστος Έλληνας, όποιος κι' αν είναι, μπορεί να συνεννοηθεί καλλίτερα με ένα άλλο από την άλλη άκρη της Ελλάδας παρά με τον πιό μαλακό καθαρευουσιάνο, θα πη πως ή γλώσσα του αυτή είναι κοινή για όλη τη πατρίδα, ζωντανή, όμορφη, αληθινή αντίθετα προς την νεκρή και ψεύτικη καθαρεύουσα που ούτε μιλήθηκε ποτέ όχι μόνο από κανένα λαό μα κι' ούτε από τον πιό εξωφρενικό μακαρονιστή και που χρησίμεψε πάντοτε για να κρύψουν τη γύμνια τους και να παρουσιαστούν για σοφοί (!) διάφοροι κύριοι γλωσσιμύντορες τόλμησαν να χαρακτηρίσουν την γλώσσα του Λαού μας, του Λαού αυτού που με την ακατάβλητή του δύναμη είχε σπάσει τις βαρείες της σκλαβιάς αλυσίδες κτυπώντας με πρωτάκουστη όρμη τον βάρβαρο τύραννο και που με το ήρωικό του αίμα τους είχε χαρίσει την γλυκιά ελευθερία και μαζί μ' αυτή μια λαμπρή ζηλευτή δόξα, πως τόλμησαν την γλώσσα ενός τέτοιου λαού, να χαρακτηρίσουν χυδαία και να είναι υπερήφανοι—καθώς είπαν—(διότι έκαμαν γλώσσαν εκπληρούσαν άπάσας τας ανάγκας του Κράτους;)

Μια τέτοια περιφρόνηση και άδιαφορία για τον λαό από μέρους των διαβασμένων δε φανερώνει τίποτ' άλλο παρά πως, αντίθετα προς το καθήκον των σά

συγγραφείς, ἀγνώσαν πέρα-γιά πέρα τὸν λαὸ αὐτὸ μὲ τὶς τόσες θαυμάσιες ἀρετὲς ποὺ οὔτε κὰν ἔπесαν στὴν ἀντίληψή τους. Εἶναι φοβερὸ καὶ λυπηρὸ μαζί, πῶς ἐνάντια στὸ καθῆκον τοὺς σὰ συγγραφείς, οἱ σοφοὶ αὐτοί, παρέλειψαν νὰ μορφώσουν τὸν λαὸ τοὺς (στὴ γλῶσσα τοῦ βέβαια γιατί ἀπὸ τὴν ἄλλη οὔτε εἰδηση δὲν πέρνει) ποὺ ἀνῆκαν σὰν ἄτομα καὶ ποὺ εἶχαν ὑποχρέωση νὰ τὸ κάμουν καθὼς εἶχε ἱερὰ ὑποχρέωση κάθε ἐντιμὸς πολίτης ποὺ θέλει τὸ καλὸ τῆς πατρίδος του. Καὶ ὅμως ἐπέμεναν καὶ ἐπιμένουν νὰ θεωροῦν τὸν δημοτικισμὸ ἐχθρὸ τῆς Πατρίδας. Κάνουν ὅμως λάθος φοβερὸ οἱ κύριοι αὐτοί, γιατί ὁ δημοτικισμὸς ζητᾷ νὰ μορφώσῃ τὸν πολὺ κοσμάκη, τὸν ἐξουσιαστὴ λαὸ, ζητᾷ νὰ τὸν φέρῃ σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὸν διανοούμενο κόσμον καὶ ὁ σκοπὸς του αὐτὸς εἶναι ὁ πιὸ χριστιανικὸς καὶ ὁ πιὸ πατριωτικὸς, γιὰ αὐτὸ καὶ ὁ δημοτικισμὸς δὲν εἶναι ἐχθρὸς τῆς Πατρίδας μὰ ὁ πρῶτος ἐντιμὸς πατριώτης. Αὐτὴ λοιπὸν τὴ γλῶσσα, ποὺ εἶχαν καθῆκον νὰ σεβαστοῦν, ἔπρεπε νὰ μᾶς μαθαίνουν ἀπὸ μικρὰ στὰ σχολιά μας καὶ ὄχι τὴν ἄψυχη καθαρεύουσα—ὅπως γινόταν μέχρι τώρα—γιατί μόνον πῶς παρεμποδίζουν τὴν κανονικὴν μᾶς ἀνάπτυξη στὸ γραπτὸ καὶ ὁμιλούμενο λόγο καὶ μᾶς ἔκαμαν—ἔτσι μὲ τὶς συμπλοκὲς ποὺ δημιούργησαν στὰ μυαλά μας—ἀνίκανους νὰ σκεφτοῦμε καὶ νὰ μιλήσουμε. Ἀποροῦμε πῶς ἔξω ἀπὸ ὅτι ἀπέδειξε ἡ πείρα πάνω στὸ ζήτημα αὐτό, ἐξακολουθοῦν οἱ κύριοι αὐτοὶ νὰ ἔχουν ἀναπαμμένη τὴ συνείδηση (!) καὶ νὰ ἰσχυρίζονται πῶς ἡ γλῶσσα αὐτὴ ποὺ μᾶς διδάσκουν εἶναι κοινὴ—ἐθνικὴ γλῶσσα! Καὶ σ' αὐτὸ ὅμως τὸ σημείον κάνουνε λάθος, γιατί καθὼς εἶπαμε παραπάνω ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶναι ἐθνικὴ γλῶσσα, ἀφοῦ δὲν μιλεῖται ἀπὸ τὸν πολὺ κοσμάκη καὶ ἂν σάλλα κράτη γίνεται ἡ διδασκαλία τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο καὶ ἐδῶ μὲ τὴν καθαρεύουσα, ἀλλὰ μὲ τὴν δημοτικὴ γιὰ νὰ παραμεριστοῦν τὰ τοπικὰ ιδιώματα, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ στὰ ἄλλα κράτη. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ βλάβη ποὺ προξενοῦν σ' ἐμᾶς καὶ ὁλόκληρο τὸ ἔθνος ζημιώνουν καὶ πρῶτο ἀπ' ὅλα τὰ ἄτομά τοὺς σὰ συγγραφείς, μὰ τὸ πάθημα τοῦλάχιστο, τῶν Βυζαντινῶν ἔπρεπε νὰ τοὺς γίνῃ μάθημα. Γιατί οἱ λόγιοι τοῦ Βυζαντίου—ὅπως ξέρετε—ἔγραφαν στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ

καὶ ὄχι στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ τῶν, γι' αὐτὸ καὶ ἔμειναν ἄγνωστοι στὸ πολὺ κοινὸ καὶ δὲν ἦσαν λίγοι οἱ τέτοιοι. Τὸ ἴδιο—κατὰ παράδοξο τρόπο—συνέβηκε καὶ μὲ τοὺς δικούς μας λογίους, γιὰ καλὴ μας ὅμως τύχη, ἡ ἀπώλεια ἀπὸ τὰ τέτοιου εἶδους συγγράμματα εἶναι μικρά, γιατί ἂν ἐξαίρεση κανεῖς ἓνα δυὸ οὔτε γιὰ τ' ὄνομα ἀξίζουν τὰ λοιπά. Καὶ ναι μὲν σήμερα ὁ δημοτικισμὸς—ἡ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ γλωσσολόγου λαοῦ μας—ἀντίθετα στὴ ψυχρὴ καθαρεύουσα, κατακτᾷ ὅλο ἓνα καὶ περισσότερο ἔδαφος—πολλὰ ἐπιστημονικὰ γράφονται τελευταῖα στὴ δημοτικὴ (τί ὥραϊος ἀλήθεια ὁ σκοπὸς αὐτὸς τῆς διαπαιδαγώγησης τοῦ λαοῦ!) ὅσο γιὰ τὶς τέχνες, ὅποιος γράφει καθαρεύουσα σήμερα δὲ μπορεῖ νὰ ναι στὰ σωστά του.

Μὰ ὡς τόσο ἐμεῖς ἡ μαθητικὴ ἐλπιδοφόρα (!) νεότης φέρνομε καὶ θὰ φέρνομε τὰ σημάδια τῆς καχεξίας ποὺ μᾶς προξένησε ἡ καθαρεύουσα στὴν ἄγνοιά της καὶ τὴν ἀνοησία της. Οἱ μαθητὲς πρέπει νὰ τὸ σκεφτοῦν μόνοι τους καὶ νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ τὸ φοβερὸ κακὸ ποὺ τοὺς γίνηκε καὶ τοὺς γίνεται, ἔτσι μόνον θὰ διώξουν τὸ βραχνὰ ποὺ τοὺς πιέζει τὰ στήθια, ἔτσι μόνον θὰ ἀποκτήσουν ἀτομικότητα ὅπως διδάσκει ἡ παιδαγωγικὴ, ἔτσι μόνον θὰ ἀποκτήσουν εὐχέρεια νὰ μιλοῦν καὶ νὰ γράφουν τὴ ἐθνικὴ τους γλῶσσα, τὴ γλῶσσα ποὺ τοὺς συγκινεῖ καὶ τοὺς εὐχαριστεῖ, τὴ γλῶσσα τῆς δημοτικῆς, τὴν ζωντανὴ ἐθνικὴ μας γλῶσσα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΕΛΙΣΣΩΤΗΣ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ

* Ἦταν ἓνα μαγευτικὸ τοπεῖο:

Μιά δροσερὴ πηγὴ μουρμούριζε κάτω ἀπὸ ἓνα πλατάνι πελώριο.

Τὸ χρυσάλλινον νερὸ ποὺ κυλᾷ ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ κολοσσοῦ λές κ' εἶναι δάκρυ ποὺ στάζει στὴν ἀγάμνησι τῶν περασμένων....

Κάτω ἀπὸ τὸν ἱσκιό, ἓνας τοίγκανος καθισμένος σ' ἓνα λιθάρι ἔχει σιτηρίδι στὴ παλάμη τοῦ χειριοῦ τὸ λευκόμαλλο κεφάλι του.

Πιὸ πέρα, μιά ομάδα τοιγγάνων ἔχει κατασκηνώσει. Κάποιος νέος ἱσχνὸς μὲ ἐκφραστικὰ μάτια παίξει κλαρίνο καὶ τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦν ἀπὸ τὶς ἀγριεὶς νότες ποὺ γεμίζουν τὸν ἀέρα.

Πάνω στὴν ἀνθοσπαρμένη γῆ, μιά πανόρεια τοιγγάνα λιγερόκορμη χορεύει κρατώντας στὰ

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ

"Ελα Χριστούλη μου, έλα Χριστέ μου άκουσέ με κι' έμένα την δυστυχιόμένη! Κάμε Χριστέ μου νά γυρίση κι' έμένα ο γυιός μου από την πικρή ξενειτειά... Κάμε το Χριστέ μου όχι για μένα, γιατί έμένα αθώο μιδάθριο με παίρνει ο χάρος και ξεμπερδένω, όχι λέω για μένα, μόνον για το παιδί του, που δεν ξγνώρισε ίσο με τώρα ούτε μητέρα ούτε πατέρα... Νά'θην Χριστέ μου, μα νά'λθην τώρα άμέσως νά μ'ήν άργήση! γιατί αν όπρι θάναω έγώ το έγγονάκι μου... το παιδί του... ύστερα τί θά γίνη;!!

Κάμε μου Χριστέ μου αυτήν την χάριν κι' έγώ θά κάμω το σιφάνι της εικόνας σου μαλαματένιο.

*Οκτώ δλόκληρα χρόνια μάρης δυστυχίας είχαν περάσει που ή δόλια μητέρα, κάθε βράδυ, άναβε το καντήλι της εκκλησίας του Χριστού, και προσευχότανε, γονατιστή, μπροστά στού Θεανθρώπου την εικόνα, μ' αυτά τα λόγια. Του κάκον όμως περίμενε, γονατιστή δλόκληρες ώρες με την έλπίδα δι' θά'λθην ο γυιός της... κι' άφού πειά άπόκαθε σηκωνόταν και με το βλέμμα προς τόν ουρανόν άφηνε ένα τελευταίο παρακλητικό «Χριστέ μου!» που ράγιζε τ' ανθρώπον την καρδιά, και χαμηλώνοντας πάλι τα θολωμένα από πικρά δάκρυα μάτια της γύριζε στο πένθιμο σπιτάκι της, σωστό συντρίμι της συμφοράς.

Σήμερασε όμως και μιιά εδνυχιομένη ημέρα για την δυστυχιόμένην μητέρα... "Ελα Παρθένα μου, έλα Χριστέ μου πώς μου φαίνεται ο

χέρια το νέφι. Μοιάζει με νεράιδα ξωτική. Πιο κει μιιά άλλη με το πρόσωπο δρωμένο από τ' αλείρι του χρόνου κάθεται πλάϊ σ' ένα νέο συμπαθητικό και του ρίχνει τα χαρτιά...

"Ο νέος φαίνεται ένθουσιασμένος άκούοντας από το στόμα της γρηάς μάγισσας τόσο ωραία λόγια για το μέλλον.

Στι, σκέψι τον γενιοδνται νέοι κόσμοι πάνω στα συντρίμια τών σβυσμένων του δνείρων για μιιά χαμένη άγάπη...

—Και τώρα ο γέρο τοίγγανος κάτω από το πλατάμι σκέπτεται βαθειά...

Ποιός ξέρει τί πόνος του πληγώνει τη ψυχή! Πότε-πότε φέρνει στο στόμα ένα χονδρό τοι-πουκι και ρουφά άχόρταγα τη νικοτίνη. "Ισως για νά φαρμακώση το πόνο του.

... Σε λίγο το κλαρίνο έπαψε την άγρια μουσική του. "Η δμορφη τοιγγάνα σκόλασε το χορό.

"Ο γέρος τοίγγανος έπαψε τούς άναστεναγμούς. Τώρα χαλοϋν το τρατηήρι για νά φύγουν. Θά π'αν σ' άλλους τόπους σέ ξένες χώρες μακρινές...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΩΤΑΚΙΣ

κόσμος σήμερα; "Εκαθάρισε πάλι το φως μου, φαίνεται μου; Για κοιτάξε το παιδί μου το "Αντωνιό δμορφο που'ναι και έγώ δ'εν τώξερα!.. "Ας ήξερα γιατί βλέπω σήμερα καλύτερα και άλλο δ'εν ήθελα. Μήπως Χριστέ μου είναι ή υστερή μου ημέρα, ή μήπως θά'λθην ο γυιός μου; "Ισως... καλά τ'ένειρεύτηκα έγώ! σήμεραν χωρίς άλλο θ' έλθην το παιδί μου.

*Αλλοίμονον όμως! τ'άστρα διεδέχθησαν τόν ήλιο και ο γυιός της άκόμη νά φανή... κι' αυτή άπελπισμένη έτοιμάσθηκε νά πάη νά γονατίση, μιιά άκόμη φορά, μπροστά στην εικόνα του Θεανθρώπου, για νά τόν παρακαλέση νά της γυρίση το παιδί της από την ξενειτειά.

—Κάθισε έδω "Αντωνιό, παιδί μου, και έγώ θά πάω νά'ψω το καντήλι του Χριστού.

—Καλά γιαγιά πήγαινε.

Που είναι, μικρέ, ή Μαρία που κάθεται έδω;

—Ποιά Μαρία μήπως θ'ες νά π'ης την κερά-Πηνελόπη;

—"Οχι.

—Μά δ'εν ξέρω έγώ καμμιιά Μαρία.

—Και πού'νε ή κερά-Πηνελόπη;

—Πάει νά'ψη το καντήλι του Χριστού θ'ες νά σέ πάω;

—Ναι.

Ξεκίνησαν και οι δυο με τα κεφάλια σκυφτά, από το βάρος χίλιων σκέψεων. Του καθ' ένός ή μορφή φαινόταν γνωστή στον άλλον' που την είχε όμως ιδή; που την είχε γνωρίσει; πουθενά.

Οι καρδιές των κτυπούσαν δυνατά, ο καθ' ένας ήθελε κάτι νά π'η στον άλλον' τί ήθελε όμως νά του π'η; κι' αυτός δ'εν ήξερε. "Ανοιγε το στόμα του για νά μιλήση, δ'εν το κατώρθωνεν όμως, ένα άόρατο χέρι του το σφάλιζε χωρίς νά προσθάση ούτε μιιά λέξη νά π'η.

Βλέπεις αυτή τη μικρή εκκλησία; Αυτή είναι ή εκκλησία του Χριστού.

—Και δ'εν μου λ'ες μικρέ μου τί'νός είσαι νά μάθω κι' έγώ;

—"Εγώ μητέρα δ'εν έχω, γιατί πέθανε όταν μ' έγέννησε, και τόν πατέρα μου δ'εν τόν γνωρίζω, γιατί από πριν νά γεννηθώ έπ'ηγε στρατιώτης κι' άκόμη νά γυρίση. "Η γιαγιά μου μου λέει πώς τόν λένε Μύρο Καροφυλάκη κι' έμένα "Αντώνη Καρ...

Παιδί μου παιδί μου!... Πατέρα μου!... Μητέρα... παιδί μου!... παιδί μου...

Και το θείο καντήλι ελάμπρυνε περισσότερο το φως του για νά φωτίση τα τρία άγκαλιασμένα και κλαίοντα από χαρά πρόσωπα.

Γ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ

* 1 του Τηπορεσει Ν. "Αλκιώτη

ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΜΕΛΙΔΟΝΙΟΥ

Ἴδου ἓνας τόπος, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ εἶναι *εἰς τὴν πρώτην σελίδα τῆς Κρητικῆς ἱστορίας*. Καὶ ὅμως εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστὸς εἰς τοὺς περισσοτέρους. Δι' αὐτό, ὡς Μελιδονιώτης, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ εἶπω μερικὰ διὰ τὴν ἱστορίαν του, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς καταστροφῆς του.

Τὸ σπήλαιον τοῦτο, εὐρίσκεται εἰς τὸ δυτικώτερον ἄκρον τῶν Ταλαίων ὁρέων καὶ περὶ τὰ 2 χιλ. περίπου βορείως τοῦ Μελιδονίου. Δὲν δύναται νὰ ὑποπῇ εἰς τὴν ἀντίληψιν καθενὸς εὐκόλα. Εἶναι τόσον καλὰ κρυμμένο μέσα εἰς τοὺς βράχους, ὥστε πρέπει νὰ πλησιάσῃ τις καλὰ ἵνα τὸ διακρίνῃ. Εἰς τὸ ἀπόκρυφον τοῦτο σπήλαιον, ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν προγόνων μας, ὁ Ἑρμῆς ἢ ὁ Ζεὺς ὁ Ταλαῖος.

Εἰσερχόμενός τις εἰς αὐτό, πρὸς τὰ δεξιὰ βλέπει ἀκόμη ἔχνη μιᾶς ἐπιγραφῆς, ἡ ὁποία μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐκεῖ τελουμένης τὸν παλαιὸν καιρὸν λατρείας.

Προχωρῶν πρὸς τὰ κάτω, βλέπει σταλακτίτας μὲ τὰ παράδοξα σχήματά των, μαυρισμένους ἀπὸ τὸν καπνόν. Ὀλίγον ἔπειτα ἐν μνημείον μαρμαρίνον, τὸ ὁποῖον περικλείει τὰ ὀστέα τετρακόσιων ἡγιασμένων νεκρῶν.

Ἡ ἱστορία αὐτῶν εἶναι ἡ ἐξῆς:

Πρὸς κατάσβεσιν τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εἶχε σταλῇ ὁ Χασάν Πασᾶς. Εἰς ἀντικατάστασίν του, φονευθέντος τυχαίως, ἤλθεν ὁ Χουσεῖν Μπέης, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποστείλει ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ ὁποῖου σκοπὸς ἦτο νὰ ὑποτάξῃ τὴν Κρήτην.

Ἀνεχώρησεν λοιπὸν ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον καὶ διὰ τῆς Μεσσαράς, τοῦ Ἀμαρίου, τοῦ Ἀγίου Βασιλείου καὶ Ρεθύμνου, ἔφθασεν εἰς τὸ Μυλοπόταμον, ἐπρσχώρησε τοιοιτοτρόπως, μέχρι τοῦ Μελιδονίου, ἔνθα ἠναγκάσθη νὰ σταματήσῃ. Τότε ὅλοι οἱ δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὅπλα, ἔφυγον πρὸς τὰ ὄρη διὰ νὰ πολεμήσωσι ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. Ἐμείναν δὲ τριάκοντα ὀπλοφόροι ἵνα ὑπερασπίσωσι τὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς γέροντας, οἱ ὁποῖοι ἐκλείσθησαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1823 εἰς τὸ σπήλαιον.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ ἐχθρὸς, ὁ ὁποῖος πληροφορηθεὶς τὰ συμβάντα ἐπολιόρησε τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ. Ἀφοῦ, ὅμως ἐνόησεν ὅτι ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ κυριεύσῃ τὸ σπήλαιον, ἐπρότεινεν εἰς αὐτοὺς παραδόσιν μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τοὺς ἄφηνεν ἐλευθέρους. Οὗτοι ὅμως οὐδὲ κἂν ἠθελον νὰ ἀκούσωσι λόγον περὶ παραδόσεως.

Τότε ἐν ἀπελπισίᾳ εὐρισκόμενος ὁ Χουσεῖν Μπέης, ἐτεχνάσθη ἀπαίσιον μέσον ἐξοντώσεως αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο ἤνοιξεν ὀπὴν ἀνωθεν τῆς

εἰσόδου καὶ ἔρριπεν μέσα εὐφλέκτους ὕλας, ἀφοῦ ἤναψεν αὐτάς. Τοιοιτοτρόπως εὗρον οἱ κτηνὸν θάνατον ἐξ ἀσφυξίας οἱ τετρακόσιοι κλεισθέντες εἰς αὐτό, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1824.

Ἴδου ἐν ὀλίγοις ἡ ἱστορία τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ καὶ τῶν μαρτυρησάντων ἐν αὐτῷ.

Ὅσον δύσκολον εἶναι νὰ παραστήσῃ κανεὶς διὰ τοῦ λόγου, τὰς στερήσεις καὶ στενοχωρίας, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν οἱ μάρτυρες οὗτοι τῆς ἰδέας, τόσον εἶναι εὐκόλον νὰ τὰς ἀναπλάσῃ εἰς τὸν νοῦν του, εὐρισκόμενος εἰς τὸ ὕγρον καὶ σκοτεινὸν τοῦτο σπήλαιον.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΑΚΗΣ

ΝΕΑ ΚΡΗΤΗ

*Βλαστώρια εἴμαστε γεννιάς Ἀρχαίας
— Ἰέντρον ποῦ οἱ κλάδοι μαραθῆκαν,
μὰ οἱ οἴζες ποῦ σὶδὸ χῶμα τὸ ἁγιασμένο
κουφόζησαν, ἀρχαία φλέβα ἀρῆκαν.*

*Δὲν πέθιναν γιὰ μᾶς οἱ Σάτυροι, ὁ Πάνας,
οἱ νύμφες, οἱ Θεοί, μ' ἀκόμη ζοῦνε
στὰ Ἰσπερὰ τὰ δάση, καὶ τραγοῦδια
παλῆου ρυθμοῦ, ἀκόμα 'χοῦνε.*

*Εἴμαστε μεῖς τοῦ Μίνωα τὰ παιδιὰ
πληγῆς γενιάς νέα βλαστώρια
κι' εἴμαστε μεῖς ποῦ μ' ἄτρομη καρδιά
θὰ δώσωμε ζωὴ σ' ἀπομεινάρια.*

ΠΕΤΡΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΣ

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

Ἡ ἀλήθεια συχνὰ κοιμᾶται, ποτὲ ὅμως δὲν ἀποθνήσκει.

Ἡ συμπεριφορὰ εἶναι καθρέπτῃς ὅπου ὁ καθεὶς δεικνύει τὴν εἰκόνα του.

Ἡ χαρὰ εἶναι σὰν τὸν χειμωνιάτικον ἥλιον. Ἀργὰ ἀνατέλλει καὶ δύει ἐνωρίς.

Ὅταν κανεὶς εἶναι εὐτυχὴς μοιάζει μὲ τριαντάφυλλον ποῦ μόλις ἔχει ἀνοίξει.

Ἡ πίστις εἶναι μία ἀσχολία διὰ τὸ πνεῦμα, μία δύναμις διὰ τὴν καρδίαν καὶ μία συγκινητικὴ χάρις εἰς τὴν ὅλην ὑπαρξιν.

Δὲν ὑπάρχει καρδιά διὰ τὴν ὁποῖαν ἡ φύσις νὰ μὴ προύρισεν ἐτέραν καρδίαν.

Τὰ μάτια λέγουν πολλὰς φορὰς ὅ,τι δὲν μποροῦν νὰ ποῦν τὰ χεῖλη.

Τὸ γῆρας εἶναι ἓνας ἐνοχλητικὸς ἐπισκέπτης, τὸν ὅποιον ἂν καὶ δὲν θέλωμεν ἐν τούτοις τὸν δεχόμεθα καὶ προσπαθοῦμεν καὶ νὰ τὸν κρύψωμεν.

Αἱ ὥραιότεραι ἡμέραι ποῦ ζοῦμεν στὴν ζωὴν μας εἶναι ἐκεῖναι ποῦ περνοῦν μὲ τὴν ἀναμονὴν καὶ τὴν ἐλπίδα.

Οἱ μητέρες δὲν δημιουργοῦν μόνον τὸ παρὸν ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον τῶν τέκνων των.

* * * ΣΤΑΓΟΝΕΣ ΥΔΑΤΟΣ * * * ΠΕΤΡΑΣ ΚΟΙΛΑΙΝΟΥΣΙ

*Επιμελοῦ, κοπίαζε! πολὺν ὄρεθόν τὸ παράγ-
γελμα τοῦτο, ἐπακολούθημα τῆς ἐπιταγῆς τὴν
ὁποῖαν ὁ δημιουργὸς διετύπωσε πρὸς τὸν ἐκ-
βληθέντα τοῦ Παραδείσου ἄνθρωπον «ἐν ἰδρώτι
τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου». Καὶ
τοῦτο δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸν ἄν-
θρωπον, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ὀργανικὴν φύσιν,
ὥστε νὰ παρουσιάζηται ὁ βίος διαρκὴς καὶ
ἀδιάπτωτος ἀγών. Ὁ ἀγὼν ὅμως οὗτος, ὁ κό-
πος, ἡ προσπάθεια, προϋποθέτουσιν ἐπιμέλειαν.
* Ἀλλὰ τί εἶναι ἐπιμέλεια;

* Ἐὰν ἀποδώσωμεν τὴν κατὰ λέξιν ἐρμηνίαν
τῆς λέξεως οὐδὲν ἄλλο σημαίνει αὕτη εἰμὴ φρον-
τίδα πρὸς βαθυτέραν ὁμῶς κατανόησιν τοῦ
πράγματος δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν, ὅτι
ἐπιμέλεια εἶναι ἡ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐκ-
δήλωσις τῆς βουλήσεως, πρὸς κατανόησιν ἀγνώ-
στου ἢ πληρώσιν κενοῦ.

Αὕτη προάγει τὸν νοῦν, διὰ τὴν ἢ βούλησιν ἐκ-
δηλοῦται εἰς τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων, ἐξ ἧσιν
τὸ ἄτομον, ἐπειδὴ ἡ ἀπόκτησις γνώσεων ἀγει
εἰς ὑψηλοτέραν σφαῖραν καὶ πνευματικὴν καὶ
κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν καὶ ἐν γένει καλλιεργεῖ
πᾶν εὐγενὲς καὶ ὑψηλόν.

Τώρα τίθεται τὸ ἐρώτημα ἡ ἐπιμέλεια εἶναι
μονομελής; Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπαντῶ-
μεν ἀποφατικῶς. Ὁ μαθητής, ὅστις μελετᾷ
πρὸς ἐπιτυχίαν ἀπωτέρου σκοποῦ, τοῦτ' ἐστὶν
πρὸς ἀπόκτησιν βαθμοῦ ἢ ἀπόκτησιν γνώσεων,
ἢ οἰκοδόμησιν, ἢ τις φροντίζει διὰ τὴν ἀνα-
τροφὴν τῶν τέκνων τῆς καὶ τὴν διακυβέρνησιν
τοῦ οἴκου τῆς, ὁ ἐξασκῶν ἐπάγγελμά τι πρὸς
ἀπόκτησιν πλούτου ἢ φήμης, ὁ φροντίζων διὰ
τὴν εὐημερίαν τῆς χώρας τὴν ὁποῖαν διοικεῖ, ὁ
διδάσκαλος ὁ φροντίζων διὰ τὴν σωματικὴν,
πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθη-
τῶν, καὶ ὁ Γεωργὸς ὁ φροντίζων διὰ τὴν ἀνά-
πτυξιν εἰς δένδρον ἑνὸς μικροσκοπικοῦ σπέρ-
ματος, τί ἄλλο παρὰ ἐπιμέλειαν δεικνύουν;

* Ἡ ἐπιμέλεια ὁμῶς, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, σχε-
τίζεται μὲ τὸν κόπον. Εἶναι δὲ κόπος ἐν στε-
νωτάτῳ ὁρισμῷ, δυσκολία, ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ δὲ
σημασίᾳ τῆς λέξεως κινήσεις ἀνώμαλος καὶ μετ'
ἐμποδίων πρὸς ἐπιτυχίαν ὁρισμένου σκοποῦ.
Οὗτος προάγει τὸν νοῦν, ἀναπτύσσει τὰς σω-
ματικὰς δυνάμεις διὰ τῆς τονώσεως τοῦ μυῶν,
αὐξάνει τὸν πλοῦτον, καὶ ἐξυψοῖ ἠθικῶς διὰ
τῆς ἀποτροπῆς τοῦ νοῦς ἀπὸ ἀπηγορευμένων
σκέψεως καὶ πράξεως.

Κόπον καταβάλλει ὁ μαθητής διὰ τὴν ἀπό-
κτησιν γνώσεων, ὁ στρατιώτης διὰ τὴν ἐπελά-
σιν τῆς πατρίδος, ὁ ναύτης πρὸς δομασμέν

τοῦ ὑγροῦ στοιχείου, ὁ ἐπιτοίμων διὰ τὴν ἔρευν-
αν καὶ ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας.

* Ὁ θέλων νὰ διαπλεύσῃ αἰσίως τὸ πολυκύ-
μαντον τοῦ βίου πέλαγος πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς ἐφό-
διον οὐ μόνον τὴν ἐπιμέλειαν ἀλλὰ καὶ τὴν
ἰσχυρὰν βούλησιν, ὥστε νὰ μὴ ὑποχωρῇ πρὸ
τῶν κόπων.

Δι' ἀμφοτέρων τούτων ἐπιτυχάνονται πλεῖ-
στα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα: Ἀναπτύσσεται ὁ
νοῦς, τοιοῦται τὸ σῶμα, προάγεται ἡ ἐπιστήμη,
πολλαπλασιάζεται ὁ πλοῦτος, τελειοποιούνται
αἱ τέχναι καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐξυψοῦται καὶ τε-
λειοποιεῖται ἡ κοινωνία. Καὶ ἄλλα ρητὰ ἐπι-
βεβαίουν τὴν ἀλήθειαν τοῦ προκειμένου: «οὐ-
δεὶς στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ» λέ-
γει ὁ Ἀπόστολος, «τὰ καλὰ κόποις κτώνται»
ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, καὶ ἄλλα. Τὰ
ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοῦ ρητοῦ μαρτυρεῖ τρα-
νῶς ἡ Ἱστορία, ἥτε ἀρχαία καὶ νεωτέρα.

* Ὁ Δημοσθένης π. χ. διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ
τοῦ κόπου κατώρθωσε νὰ διορθώσῃ τὰ φυσικὰ
ἐλαττώματα δηλδ. τὴν τραυλότητα τῆς γλώσσης,
τὰς σπασμωδικὰς κινήσεις καὶ τὴν νευρικήτητα
πρὸς τῆς θέας τοῦ ὄχλου. Διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ
τοῦ κόπου κατώρθωσεν ὁ Κλεάνθης, ὁ ἐπικλη-
θεὶς, Φρεάντης, νὰ ὑπερνικήσῃ πᾶν ἐμπόδιον
καὶ αὐτὴν τὴν ἀνέχειαν παῖ νὰ μάθῃ γράμματα.
Διὰ τῆς ἐπιμελείας κατώρθωσεν ὁ Κολόμβος νὰ
ἐξεύρῃ τὰ μέσα διὰ νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸ ἀγνώ-
στον καὶ νὰ ἀνακάλυψῃ τὴν Ἀμερικὴν. Διὰ
τῆς ἐπιμελείας τέλος κατώρθωσεν ἱπποκόμοι
νὰ βασιλεύσωσι καὶ υἱοὶ βυρσοδεψῶν νὰ προε-
δρεύσωσι δημοκρατιῶν.

* Ἀφοῦ λοιπὸν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ
προέρχονται ἐκ τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ κόπου,
εὐνόητον εἶναι ὅτι ὀφείλει πᾶς ἄνθρωπος ἐπι-
θυμῶν νὰ μὴ μείνῃ στάσιμος, ἀλλὰ νὰ ἐξελι-
χθῇ σωματικῶς, πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς, νὰ
ἔχῃ ταῦτα ὡς ἐφόδιον ἐν τῷ βίῳ, ὅπως ἐκπλη-
ρώσῃ καλύτερον τὸν προορισμὸν τοῦ.

E. I. ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ

ΠΕΘΑΝΕ Η ΧΑΡΑ ΜΟΥ

Νύχτα διπλὴ τρισκότιδ' ἔχει ἀπλώσει
μὲς στή καρδιά μου πέπλο σκοτεινόν,
καὶ μαχαιριὰ βαρεῖά μου ἔχει πληγώσει
τῆς νεότητος τὸ βλαστάρι τὸ στεγνόν.

Γοργὸ δοξάρι ἀθώρητ' ἀρχινίζει
πένθιμη λύρα ἐντός μου νὰ βαρᾷ,
καὶ στήν καρδιά γροικῶ νὰ κελαρίζῃ
φαρμάκι. Πάει, πνίγητ' ἡ χαρά.

Δ. ΓΕΩΡΓΙΛΑΔΑΚΗΣ

Τὰς τυπογραφικὰς καὶ ἐργασίας
ἐκ τῆς καλλιτεχνικῆς Τυπογραφείῳ
ΝΙΚ. ΑΛΙΚΙΩΤΗ

ΤΕΧΝΗ

ΔΟΜΙΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γι' αὐτὰ τὰ λίγα πού θά πῶ ἀπ' αὐτὴ τὴ στήλη γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ ζωγράφο θά προσπαθήσω νὰ μεταγράψω ἐδῶ μερικὰ ἐξακριβωμένα στοιχεῖα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν τέχνη τοῦ συμπατριώτη μας ζωγράφου, γιὰ νὰ τὸν γνωρίσουμε καὶ ἐμεῖς οἱ μαθητὲς μιὰ καὶ ἡ ἱστορία μας δὲν εὐαρεστήθηκε νὰ μᾶς πῇ δυὸ λόγια τοῦλάχιστο γι' αὐτόνε.

Γιὰ τὸν μεγάλο αὐτὸ Κρητικὸ ζωγράφο τόσα πολλὰ ἔχουν γραφτῇ, μὰ ὡς τόσο λίγα εἶναι ἐκεῖνα πούμποροῦν νᾶχουν κάποιον κύρος καὶ πού στηρίζονται σὲ ἱστορικὰ δοκουμενὰ ὅπως εἶναι οἱ ὑπογραφές του κάτω ἀπὸ τοὺς περιφημους πίνακές του «Δομίνικος Θεοτοκόπουλος Κρήτης» ἀπὸ τίς ὁποῖες μαθαίνουμε πὺς ὁ μέγας αὐτὸς ζωγράφος πού ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τοὺς σύγχρονους κριτοτέχνες ὡς ὁ μεγαλύτερος ζωγράφος ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν ἦταν Κρητικὸς. Τὸ γιὰτὶ τώρα οἱ κριτικοὶ τὸν ἀναγνώριζαν γιὰ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλους τοὺς ζωγράφους θά τὸ δοῦμε στὸ ἄλλο φυλλάδιο ἀναλύοντες τὴν θαυμαστὴν τεχνολογία του. Στὸ σημερινὸ θά ἀσχοληθῶ γύρω ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς του. Καὶ πρῶτα πρῶτα ξέρουμε ὅλοι μας πολὺ καλὰ πὺς ἦταν Κρητικὸς καὶ αὐτὸ τὸ μαρτυροῦν οἱ ἴδιες οἱ ὑπογραφές του. Ἀπὸ ποῦ μέρος ὅμως τῆς Κρήτης δὲν γνωρίζουμε. Εὐτυχῶς τελευταῖα ὁ Δανὸς Βιλλούμσεν, πού ἐσπατάλησε πολλὰ χρόνια ζητώντας γνήσιες πηγὲς γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Θεοτοκόπουλου, ἐξέδωκε τώρα τελευταῖα ἕνα βιβλίο πού καθὼς τὸ κρίνουν εἶναι τὸ τελειότερο ἀπ' ὅλα πού ἔχουν γραφῇ μέχρι σήμερα γιὰ τὸ ζωγράφο αὐτό. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τοῦ Γκρέκο ἀναφέρει πὺς ἀνεκάλυψε τὰ ἔγγραφα μιᾶς δίκης πού ἔγινε τὸ 1582 στὸ Τολέδο, πρὸ τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, ἐναντίον ἑνὸς ἑλληνοστὴν ὁποῖα ἐκλήθηκε ὁ Θεοτοκόπουλος ὡς διερμηνεὺς καὶ στὴ δήλωσή του πού δοκίμζεται πὺς θά μεταφράσει ὁρθὰ δηλώνει πὺς γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης. Τώρα ἐὰν γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο ἢ στὴ περιφέρειαν Ἡρακλείου θά μᾶς ἀπασχολήσῃ ἄλλο φύλλο.

Πότε ὅμως καὶ σὲ πιά ἡλικία ἔφυγε ἀπὸ τὴ Κρήτη δὲν ἔχει ἀκόμα ἐξακριβωθῇ ὑπάρχουν διάφορες ἐκδοχὲς μὰ μένουν ἱστορικῶς ἀστήρικτες. Ἐκεῖνα πού ἔχουν ἀπολύτως ἐξακριβωθῇ ὅσον ἀφορᾷ τὴ ζωὴ του στὴν Ἰταλία—μετὰ τὴν ἀναχώρησή του ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα—εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ ζωγράφου Τζούλιο Κλόβιο γραμμένη στὴ Ρώμη τῇ 16 Νοεμβρίου 1570 πρὸς τὸν Καρδινάλιο Ἀντρέα Φαρνέζε καὶ πού βρίσκεται στὰ ἀρχεῖα Φαρ-

νέζε στὴ Μοδένα. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ πρόκειται γιὰ ἕνα νεαρὸ Κρητικὸ ζωγράφο μαθητὴ τοῦ Τιτσιανοῦ γιὰ τὸν ὁποῖο ζητᾷ ὁ ἐπιστολογράφος ἕνα δωμάτιο στὸ ἀνάκτορο Φαρνέζε. Ὁ ζωγράφος αὐτὸς γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται λόγος εἶναι κατὰ τὴν γνώμη τῶν Κριτικῶν ἀναμφισβήτητα ὁ Γκρέκο ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεται καθόλου τὸ ὄνομά του. Τὴν γνώμη αὐτὴ τῶν Κριτικῶν ἤλθε νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἕνα πορτραῖτο τοῦ Τζούλιο Κλόβιο στὴ Νεάπολη καμωμένο ἀπὸ τὸ πινέλο τοῦ Γκρέκο.

Τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴ ἤρθε νὰ ἀποδείξῃ μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ ἴδιου ἐπιστολογράφου—τοῦ Τζούλιο Κλόβιο—τὴν ὁποία τώρα τελευταῖα βρῆκε ὁ κ. Έρικ Φάμπκοβιτς καὶ ἡ ὁποία γράφει γιὰ τὸ Γκρέκο: πὺς πῆγε καὶ τὸν ἐπισκέφτηκε γιὰ νὰ κάμουν ἕνα περίπατο μαζί στὴ πόλιν. Ὅταν μπῆκε στὸ ἐργαστήρι τοῦ Γκρέκο μ' ὅλο πού ὁ καιρὸς ἦταν θαυμάσιος, παρετήρησε πὺς ἦταν τὰ κουρτινάκια κατεβασμένα καὶ εἶδε μέσα στὸ ἡμίφωτο τὸ Γκρέκο νὰ κάθεται σὲ μιὰ καρέκλα χωρὶς νὰ ἐργάζεται ἢ νὰ κοιμᾶται, καὶ πὺς δὲν ἠθέλησε νὰ βγῇ μαζί του «γιατὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐθόλωνε τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ φῶς».

Πότε ὅμως ἤλθε στὴ Ρώμη; Ἐκεῖ ἔμαθε ἄραγε τὴ τέχνη; Ὑπάρχει κάποιον χειρόγραφο ἀνυπόγραφο στὸ Κώδικα τοῦ Μπαρμπέρινι στὴ βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ τὸ ὁποῖο ὁ Σάντο Πιερραλίσσι, ἀποδίδει στὸ Μαρσίνο. Τὸ βιβλίο αὐτὸ μεταξὺ τῶν ἄλλων περιέχει καὶ συλλογὴ τῆς ζωῆς μερικῶν ζωγράφων μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔχει ἀπὸ τοὺς τελευταῖους καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Θεοτοκόπουλου. Λέγει πὺς ὁ Γκρέκο πῆγε στὴ Ρώμην ἐπὶ Πίου τοῦ Ε' (1566—1572) καὶ πὺς τὸν ὀνόμασαν il Greco, ὅτι ἐσπούδασε στὴ Βενετία, προπάντων τὰ ἔργα τοῦ Τιτσιανοῦ, ἦταν πολὺ ἱκανὸς καὶ εἶχε μεγάλη φήμην καὶ ἀπέκτησε τὸ θαυμασμὸ τῶν Ρωμαίων μὲ τὸ δροσερὸ καὶ σταθερὸ του πινέλο. Ἀλλὰ ἀναγκάστηκε ἀργότερα νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Ἰσπανία ἀπ' ἀφορμὴ μιᾶς ἀγείρας ἐξέγερσης ἐναντίαν του ἐκ μέρους τῶν ζωγράφων τῆς Ρώμης, γιὰτὶ ὅταν ὁ Πίος Ε' ἐνόμισε πὺς ἔπρεπε νὰ σκεπασθοῦν μερικὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου «τελευταία κρίσις» τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, πού τὰ θεωροῦσε ἄτρεπα, ὁ Γκρέκο ἐδήλωσε ὑπερήφανα πὺς ἦταν ἄξιος, ἂν κατέστρεφαν τὸ ἔργο αὐτὸ ὁλόκληρο, νὰ κάμῃ ἕνα ἄλλο πού θά ἀνταποκρίνονταν καλλίτερα στὸν προσορισμὸν του καὶ δὲ θάκανε ὀλιγότερη ἐντύπωσιν.

Πότε ὅμως ἀκριβῶς γίνηκε αὐτὸ δὲ γνωρίζουμε. Ὁ Βικέλας στὴν «Ἑστία» τοῦ Δροσίνην ἀναφέρει ὡς χρονολογία τῆς ἀφίξης του στὴν

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΡΑΒΔΟΣΚΟΠΙΑ

Τὸ ὕδωρ τῶν διαφόρων στρωμάτων τοῦ ὑπεδάφους εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορισθῇ διὰ διαφορῶν ὑδρολογικῶν καὶ γεωλογικῶν παρατηρήσεων ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τῆς πείρας.

Εἰς ἀκόμη τρόπον, ἀρκετὰ περίεργος, διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὕδατος εἶναι ἡ ραβδοςκοπία ἢ ἡ χοῆσις ἄλλων φυσικῶν μέσων πρὸς προσδιορισμὸν τῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει πιθανότης νὰ συναντηθῇ ὕδωρ.

Μὲ τὴν χοῆσιν τῶν τεχνικῶν μέσων αὐτῶν δὲν χρειάζεται νὰ ἔχῃ ὁ ἀνιχνευτὴς τῶν ὑδάτων γεωλογικὰς ὑδρολογικὰς ἢ ἄλλας ἐπιστημονικὰς γνώσεις.

Κάθε ἰδιώτης πλέον διαθέτων τὰ μέσα ταῦτα δύναται νὰ γίνῃ εὐρέτης πηγῶν.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ χοῆσις τοιούτων μέσων δὲν ἀποκλείει καὶ ἀποτυχίας.

Ἡ ἀνιχνευτικὴ ράβδος (Γαλλιστὶ *baguette de cadrier*) εἶναι μία ξυλίνη διχάλη, ἀποκοπτομένη ἀπὸ τὸ πρῶτον δένδρον, κατὰ προτίμησιν ὅμως κατασκευάζεται ἀπὸ κλώνους φουντουκίας ἢ ἱτέας. Κόπτουν δηλαδὴ ἓνα κλώνον διχαλωτὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀποκόπτουν τμημα περιλαμβάνον τὰ δύο σκέλη τῆς διχάλης μήκους 30—40 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ πέραν τῆς κορυφῆς τῆς διχάλης μικρὸν τμημα τῆς βάσεως τοῦ κλώνου εὐθύγραμμον.

Ἀκόμη μεταχειρίζονται μεταλλικὰς ράβδους ἢ καὶ διάφορα ὄργανα ἔχοντα σχῆμα ἐκκρεμοῦς.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνιχνευτικὴ αὕτη ράβδος τῆς ὁποίας ἡ χοῆσις εἶναι παναρχαία, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια συνέλιπτε περίπου μὲ τὴν τῆς μαγικῆς ράβδου χρῆσιν ποιεῖται ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἀνεύρεσιν χρυσοῦ, ἀργύρου, κοιτασμάτων ἀνθρακος ἢ καὶ ἄλλων ὑπογείων θησαυρῶν.

Τρόπος χρήσεως. Ὁ ραβδοςκόπος λαμβάνει τὴν ράβδον ἐκ τῶν δύο σκελῶν τῆς διχάλης διὰ τῶν δύο χειρῶν του καὶ κρατεῖ αὐτὴν εἰς θέσιν ὀριζοντίαν εἰς τρόπον ὥστε ἡ γωνία τῆς διχάλης νὰ στρέφεται πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, συγκεντρώνει ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῆς ράβδου μὴ προσέχων εἰς οὐδὲν ἄλλο καὶ προχωρεῖ βαδίζων βραδέως.

Μόλις ὁ ραβδοςκόπος πλησιάσῃ εἰς μέρος ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὕδωρ αἰσθάνεται εἰς τὸν ὁργανισμόν του μίαν φυσιολογικὴν ἐπίδρασιν, ἥτις, ὅσῳ πλησιάζει εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὕδατος μεταβάλλεται εἰς μίαν σχεδὸν τρομώδη

κίνησιν τῶν μελῶν του καὶ σύσπασιν τῶν χειρῶν, ὅταν δὲ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὕδωρ, ἡ κορυφὴ τῆς ράβδου στρέφεται, χωρὶς ὁ ραβδοςκόπος νὰ τὸ θέλῃ, πρὸς τὸ ἔδαφος. Τὸ ὕδωρ ἀνευρέθη πλέον.

Ἀφοῦ οὐδεμία ἐκ τῶν προτέρων γνώσεis εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀναδείξῃ ἓνα ἄνθρωπον ραβδοςκόπον, ἔπεται ὅτι καθεὶς δύναται ν' ἀναδειχθῇ τοιοῦτος, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ ἢ νὰ ἀποκτήσῃ διὰ τῆς ἀσκήσεως (κατόπιν πολλῶν πειραμάτων) τὴν ἱκανότητα ταύτην.

Εἶναι ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ὅτι, ἡ ἱκανότης πρὸς ἀνεύρεσιν ὑδάτων δὲν παρατηρεῖται εἰς ὑστερικὰ ἄτομα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς εὐρώστους χωρικούς.

Ποῦ δρεῖλεται. Τὸ ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνιχνεύσις τῶν ὑπογείων ὑδάτων διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβήτησεως. Τὸ γεγονός ὅτι ἐξαρτᾶται ἡ ἐκδήλωσις τοῦ φαινομένου τούτου ἐκ τοῦ ἀσκούντος τὴν ραβδοςκοπίαν προσώπου ἀποδεικνύει ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς ραβδοςκοπίας ἐξαρτᾶται ἐκ λειτουργιῶν καὶ ἱκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, αἵτινες δὲν ἡρευνήθησαν ἀκόμη καὶ ὅτι ἡ ράβδος οὕτως δὲν εἶναι παρὰ ἓν μέσον μεταδόσεως μιᾶς ἐπιδράσεως τοῦ ὕδατος πρὸς τὸ νευρικὸν σύστημα τοῦ ἀνθρώπου ἡτις δὲν ἐκδηλοῦται παρὰ μόνον εἰς ἄτομα πεπροικισμένα μὲ κάποιαν εὐαισθησίαν ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν ταύτην.

Εἶναι δὲ παρατηρημένον ἰδίως εἰς περιπτώσεις ἐκστρατείας διὰ μέσου ἀνδρῶν ἐρήμων, ὅτι ἔτω αἱ ὡς ὁ ἵππος ἢ ἄτομα τινα πρωτογόνων εἰσέτι φυλῶν, κατέχουν μίαν ἰδιαίτεραν αἰσθησιν καὶ προστρέχουν πρὸς ὠρισμένην διεύθυνσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν διαισθάνονται ὅτι ὑπάρχει πλησίον πηγὴ ὕδατος.

Ἀρκετοὶ ἐπιστήμονες τώρα ἔχουν ἀσχοληθῇ μὲ τὸ περίεργον ὄντως τοῦτο φαινόμενον, ἀλλ' οὐδεὶς ἀκόμη ἡδυνήθη νὰ καταλήξῃ εἰς θετικὰ συμπεράσματα ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ραβδοςκοπίας.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐρεῖνας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ ἐφεύρουν ὄργανα ἀνιχνεύσεως τῶν ὑπογείων ὑδάτων διὰ καθαρῶς φυσικῶν μεθόδων.

Καὶ ἄλλοι μὲν στηρίζονται εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι βελὸν ἑλαφρῶς μαγνητισμένη καὶ ἐξαρθρωμένη διὰ διπλῆς κρεμάσεως ὑφίσταται ταλαντεύσεις ὅταν τοποθετῇται ὑπεράνω ὑπογείου ρεύματος ὕδατος, δέχονται δὲ ὅτι αἱ ταλαντεύσεις τῆς μαγνητικῆς βελόνης εἶναι κατὰ τοσοῦτον αἰσθητότεραι ὅσον τὸ ὑπόγειον ρεῦμα τοῦ ὕδατος εἶναι μεγαλύτερον.

*Ισπανία τὸ 1577, δὲν ξέρω ὅμως ἀπὸ ποῦ τὸ πέρνει αὐτό.

(ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΕΛΙΣΣΩΤΗΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΑΞΟΥ

Παρακολουθήσας μετὰ ἰδιαιτέρου διαφέροντος τὰ ἐκάστοτε πνευματικά ἔργα τῶν μαθητῶν, τὰ ὅποια πληροῦσι τὰς στήλας τοῦ μαθητικοῦ μας περιοδικοῦ «Προόδου» ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ διὰ τῶν ὀλίγων μου περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ χωρίου μου (*Αἶξος) νὰ καταλάβω στήλην τινα τούτου. Ἡ Ἀρχαία πόλις *Αἶξος ἔκειτο εἰς τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου ἐπὶ ἐνὸς βραχώδους βουνοῦ ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ θεὰ εἶναι ἐξαιρετική. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ τούτου εὐρίσκεται σήμερον τὸ ὁμώνυμον χωρίον (*Αἶξος). Μολονότι ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἔχει μέγα παρελθὸν καὶ μεγάλην ἱστορίαν, ἐν τούτοις ἐὰν ἐρωτήσῃ τις κανένα τί ἐστὶν *Αἶξος θὰ τοῦ ἀπαντήσῃ μετὰ ἀφελείας ὅτι δὲν γνωρίζει. Τοιοῦτον δυστυχῶς ἐλάττωμα διὰ νὰ μὴ εἴπω ἀδιαφορία πρὸς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου παρατηρεῖται εἰς τὴν σημερινὴν νεολαίαν.

Ἡ ἀρχαία πόλις *Αἶξος ὑπῆρξε μία ἐξ ἐκείνων αἰτίνες προήχθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κρητικοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον καὶ μάλιστα τόσον πολὺ, ὥστε νὰ λάβῃ ἐξέχουσιν θέσιν μεταξὺ τῶν ἀκμασάντων τότε πόλεων τῆς Κρήτης (Κνωσοῦ, Φαιστοῦ, Γόρτυνος κλπ.) καθ' ὅτι οὐδεὶς βασιλεὺς, ἐκτός τῆς Κνωσοῦ, ἀναφέρεται ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων παρὰ μόνον τῆς *Αἶξου, ὃ ὀνομαζόμενος Ἐτέαρχος. Αὕτη λοιπὸν ὑπῆρξε κέντρον πολιτισμοῦ ἐφάμιλλον τῆς Κνωσοῦ.

Ὅποίαν δηλαδὴ σημασίαν ἔχει ἡ ἀρχαιότης τῆς Κνωσοῦ, τὴν ἰδίαν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα τῆς *Αἶξου. Ἡ διάφορα εἶναι ὅτι τὰ μὲν διασωθέντα μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Κνωσὸν ὅλα ἐξακολουθοῦν νὰ σώζωνται εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν θέσιν καὶ κατὰστασιν λόγῳ τῆς ἐπιμελείας τῆς ὁποίας ἔτυχον, ἐνῶ τὰ διασωθέντα μνημεῖα καὶ ἔργα τῆς τέχνης εἰς τὴν *Αἶξον τὰ μὲν ἀξιολογώτερα μετεφέρθησαν εἰς διάφορα ἀρχαιολογικά μουσεῖα τὰ δὲ περισσώτερα ἐκ τῶν ἄλλων μετεωπίσθησαν ἐκ τῆς ἀρχικῆς τῶν θέσεως καὶ συνεπῶς ὑπέστησαν μεγάλας καταστροφάς. Πάντως

ὅμως σώζονται πλεῖστα μνημεῖα ἀκμαῖα καὶ ἀκέραια τὰ ὅποια μᾶς πείθουν περὶ τῆς προόδου καὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ πόλις ἐξετείνετο ἐπὶ ἀρκετὰ μεγάλης ἐκτάσεως, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξετείνετο ἡ πόλις τώρα καλλιεργεῖται παρὰ γων ἐξαίρετα ὄσπρια. Κατ' ἔτος δὲ εἶναι ἀδύνατον οἱ γεωργοὶ νὰ μὴ εὕρουν νομίσματα χερυαῖ καὶ κοσμήματα εἴτε καὶ ἄλλα κομψοτεχνήματα πράγμα, τὸ ὁποῖον καταδεικνύει οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόοδόν της εἰς τὰς ὡραίας τέχνας καὶ τὸν πολιτισμὸν. Καὶ λέγω ὡραίας τέχνας, διότι καὶ τῶν τριῶν λεγομένων ὡραίων τεχνῶν σώζονται μνημεῖα ἤτοι: τῆς γλυπτικῆς ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα τῆς ζωγραφικῆς διάφορα ζωγραφία καὶ τοιχογραφία ἐκ τῶν ὁποίων πλεῖστα σώζονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς ἔργα σώζονται αἱ Ἐκκλησίαι αἵτινες ἔχουν κτισθῇ μὲ Βυζαντινὸν ρυθμὸν καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἄλλοτε ἐπιφυλάσσομαι νὰ κάμω περιγραφὴν. Ἐκ τῶν διασωθέντων μνημείων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς τέχνης δύναμαι νὰ ἀναφέρω καὶ τοὺς ἐπὶ πλακὸς σκαλισμένους νόμους, οἱ ὅποιοι δυστυχῶς λόγῳ τῆς παρελεύσεως τῶν αἰώνων καὶ συνεπῶς τῆς καταστρεπτικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὕδατος ὡς γεωλογικοῦ παρὰ γοντος δὲν ἀναγιγνώσκονται ἐνκόλως, τὸ δυσανάγνωστόν των ὀφείλεται ἀκόμη καὶ εἰς τὸ διαφορετικὸν ἀρχαιολογικὸν σύστημα γραφῆς καθ' ὃ ἔχουσι γραφῇ. Ἀλλὰ ἀξιόλογα ἐκ τῶν διασωζομένων εἶναι διάφορα ἔργα διακοσμητικῆς, ἐπιγραφαὶ λαξενταὶ ἐπὶ πλακῶν κ. ἄ.

Ταῦτα τὰ ὀλίγα μου φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς τί ἐστὶν *Αἶξος εἰς ποίαν σημασίαν ἔχει ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ καὶ προόδου καθ' ὅτι ὑπῆρξε μετὰ τῆς Κνωσοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀξιολόγων πόλεων αἱ κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τὰς ὁποίας μετεδόθη ὁ πολιτισμὸς εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην.

Χάριν τῶν κοιτίδων τούτων εὐσεβεῖς προσκυνηταὶ κατ' ἔτος ἔρχονται ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου διὰ νὰ θαυμάσουν αὐτάς. Πρὸ τῶν ἱερῶν τούτων χώρων ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ κλίνωμεν τὸ γόνυ.

ΓΕΩΡ. ΔΑΦΕΡΜΟΣ

Ἡ συσκευή αὕτη δὲν ἐπειρεάζεται ἀπὸ ἡρεμούντα ὕδατα ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ρέοντα.

*Ἄλλοι δὲ στηρίζονται ἐπὶ τῶν ἐρτσιανῶν κυμάτων διὰ νὰ ἀνευρίσκουν τὸ ὕδωρ.

Διὰ τῶν διαφορῶν τούτων μεθόδων δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πολὺ γρήγορα θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀνεύρεσις τῆς ὑπάρξεως, τῆς ποσότητος, καθὼς καὶ τὸ βάθος τῶν ὑπογείων ὁδῶν.

ΠΑΠ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Δ. ΜΠΟΡΝΟΒΑΝ

Β. Γυμνάσιον

Ἡράκλειον - Κρήτης

Τὰ προηγούμενα φύλλα τῆς «Προόδου» τμηθῶνται πρὸς ἑρ. 1 ἑκάστον.

ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

—Τις τελευταίες μέρες τὰ σχολικά περιδικὰ πυκνώθηκαν σ' ἄλλὰ σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ἰσαμε τώρα ἀπὸ τὰ νέα αὐτὰ πήραμε τὴ «Μαθητικὴ ἡχώ» τῆς Ρεθύμνης καὶ τὴ «Ζωὴ μας» τοῦ Μπρασελείου Διδασκαλείου τῆς Ἀθίνης. Ἐτοί: ὑστερὰ ἀπὸ λίγα χρόνια δὲν θὰ ὑπάρχει πόλη πάνω στὴν Ἑλλάδα ποὺ νὰ μὴν ἔχη τὸ μαθητικὸ Περιοδικό της. Τὰ σχολικά περιοδικὰ σήμερὰ δὲ μποροῦμε νὰ πούμε πῶς εἶναι τέλεια—ἂν καὶ τὰ πρὶν παλὰ στέκονται σὲ ψηλὸ ἐπίπεδο—μὰ σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸ καιρὸ θὰ ἐξελιχθοῦν, θὰ πάρουν τὴν ἀξίαν τους καὶ θὰ βοηθήσουν τὸ σχολεῖο στὴ δουλειὰ του, καὶ στὸ μαθητὴ θὰ προσφέρουν πολλὰ ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ δὲ περιλαμβάνει τὸ σχολικὸ πρόγραμμά.

—Οἱ σχολικὲς κοινότητες τῶν σχολειῶν τῆς Μέσης Ἑκπαιδεύσεως τῆς πόλης μας ἐφέτο μένουν μόνον γιὰ τὸ τυπὸ, χωρὶς καμιά ἐργασία καὶ ἐνέργεια, οὔτε διαλέξεις γίνονται οὔτε καμιά κίνηση γίνεται γιὰ τὴ προετοιμασίαν γιορτῆς ἢ μακρυνῆς ἐκδρομῆς, οὔτε συγκεντρώσεως ἢ ἄλλες ἐνέργειες ἢ νὰ δείχνουν τὴν δρεξὴ τους γιὰ καλὴ ἐργασία.

Τώρα πῶς λειτουργοῦν οἱ κοινότητες τῶν ἄλλων σχολειῶν τῆς Κρήτης δὲ ξέρουμε· γι' αὐτὸ θέλαμε ν' ἀνυψάβουν μερικοὶ σὰν ἀνταποκριτὲς μας καὶ νὰ μᾶς πληροφοροῦν γιὰ τὴ μαθητικὴ κίνηση τοῦ τόπου των. Ὅσοι λοιπὸν θέλουν ἄς μᾶς γράψουν μὲ τίς σχετικὰς ἀνταποκρίσεις.

—Στὸ σημερινὸ μας φύλλο παρουσιάζουμε, καθὼς ὑποσχέθηκαμε, βελτίωση καὶ στὸ περιεχόμενο καὶ στὴν ἐμφάνισιν. Στὸ ἐπόμενο φύλλο ἐλπίζουμε νὰ παρουσιάσθωμε ἀκόμα καλύτερα μὲ πρὶν σημαντικὰς βελτιώσεις στὸ περιεχόμενο. Στὸ ἄλλο μας φύλλο ἀκόμη θὰ προκηρύξουμε καὶ τὸ λογοτεχνικὸ διαγωνισμὸ ποὺ ἐτάξαμε στὸ προηγούμενο φύλλο.

—Μεταξὺ τῶν μαθητῶν θὰ θέλαμε ν' ἀνοιχθῇ μιὰ συζήτηση σὲ θέματα ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρουν. Περιμένουμε ἀπαντήσεις ἀπ' ἐκείνους ποὺ κατοικοῦνε κοντὰ στὸ μέρος ποὺ συμβαίνει τὸ φαινόμενο τῶν Δροσουλιτῶν ἵσως ἔχουν νὰ προσθέσουν τίποτε στὸ ἄρθρο ποὺ δημοσιεύσαμε στὸ δευτέρῳ μας φύλλο σχετικὰ μὲ τὸ φαινόμενο αὐτό. Τέτοιες συζητήσεις δὲν γίνονται ἀπὸ μέγα ἀπὸ τίς στήλες τῆς «Πρόδου» φυσικὰ θὰ φέρουν κάποιο καλὸ ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τὸ ἐπόμενο φύλλο ἵσως κατορθώσουμε ν' ἀνοίξουμε τέτοιες συζητήσεις, ἀπλῶς ὅμως τὸ ἐλπίζουμε χωρὶς νὰ μᾶς βέβαιον γιὰ τὴ πραγματοποιήσῃ τους.

—Ἰδιαιτέρως συστήνουμε στοὺς ἀναγνώστας μας νὰ προσέξουν τὴ σημερινὴ Κρητικὴ μας καὶ νὰ συμμορφωθοῦν στὶς ὑποδείξεις μας· ἔτσι δὲ θὰ βρισκόμαστε καὶ μεῖς στὴ δύσκολη θέσιν· ἀπορρίπτουμε τὰ γραπτὰ σας ποὺ καταλαμβάνουμε μὲ τί κόπο ἔχουν γραφῇ.

ΚΑΠΟΙΟ ΔΙΣΘΗΜΑ

—Στὸ περιβόλι τῆς καρδιάς
 ῥυτίτσῳ ἑνα λουλοῦδι
 κ' ἐγὼ συχνὰ τὸ πότιζα
 μ' ἀθάνατο νερό,
 τρυγύρω ψάλλον τὰ πουλιά
 τῆς νιότης τὸ τραγοῦδι....
 Τὸ λουλουδοὶ σὰν ἄρχιζε
 τὸ μῦθο νὰ σκορπίζῃ
 ἄσπλαγγο χέρι ἀπλώθηκε
 τοῦ πῆρε τὴ ζωὴ,
 τὸ ἄμοιρο, δὲν τᾶφισε
 τὸν κῆπο νὰ στολίζῃ.—

Τώρα τ' ὀνειρῶν τὴ χαρὰ
 π' ἔσβυσε ἀναζητάω,
 νοιώθω τὸ πόνο τῆς ψυχῆς
 στὰ βοάδνα τῆς ἐρμιάς,
 στὸ μονοπάτι τῆς ζωῆς
 ἀνέλπιδα γυρνάω....
 ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΣΤΕΡΗΣ

ΕΝΑΣ ΠΟΘΟΣ

Σὰν πονογέριττα ἡ σκέψη φτερουγίζει
 σὲ περασμένον ὄνειρον χαλασμένο,
 δεῖλὸ ἀπ' τὰ μάτι' ἄγνὸ μοῦ ξεχειλίζει
 τὸ δάκρυ, μὰ δὲ βρῖσκω ἀνάσασμό.

Τὴν ὁμορφιὰ τὴν ἄμετρητὴ φύση
 τότε γοργὰ ἔξω στρέφοντας κυτῶ,
 καὶ μες στοῦ ρεμβασμοῦ μου τὸ μεθῶσι
 ξεχνιέμαι, τοὺς καημοὺς καταπατῶ.

Πῶς θέλω τὰ μυστήριά σου νὰ νοιώσω,
 τὴν ὁμορφιὰ τὴ πλέρια νὰ ρουφῶ,
 καὶ ὁλόχαρος μὲ στίχους νὰ σ' ὑψώσω,
 ὦ φύση πονοσβύστρα, εὐχαριστῶ.

Δ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΑΚΗΣ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ & ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ «ΠΡΟΟΔΟΝ»

Α' Γυμνάσιον

Ἡράκλειον—Κρήτης

Η ΕΥΘΥΜΟΣ „ΠΡΟΟΔΟΣ“

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

“Ότε ὁ Καραϊσκάκης μετὰ τρισχιλίων ἀνδρῶν ἐξεστράτευσεν ἀπὸ τῆς Σαλαμίνας πρὸς κατάληψιν τῆς Μουνησίας, διενυκτέρευσεν εἰς τὴν ὑπαιθρον παρὰ τὰς ὑπηρείας τοῦ Αἰγάλεω πλησίον τοῦ Κερατοῖνι. Ἦτο Δεκέμβριος μὴν, ἡ δὲ νύξ χιονώδης καὶ παγερά. Τοῦ Γιαννίτου τὸ καραβάνι ἦτο εἰς τὰ στενά, εἰς ἐπικυρίαν, ὁ δὲ Γιαννίτης ἰδὼν τὸν καταυλισμὸν ἐπεμψεν μίαν λέμβον, ἵνα παραλάβῃ τὸν ἀρχηγὸν εἰς τὸ πλοῖον του. Εὗρεν ἡ ἀποστολὴ τὸν χαλύβδινον ἀνδρα κοιμώμενον ὑπὸ τὴν καπὸτα του, ἔχοντα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ βράχου, τὰ δὲ νῶτα ἐπὶ σχολίου χιονοσκεποῦς ἀκουμδισμένα. Ἀφυπνισθεὶς ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὸν τρέμον ὁ Καραϊσκάκης, φέρων συγχρόνως τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πιστόλας κατὰ τὸ ἔθιμον τῶν τότε ἀρματολῶν.

—Τί εἶναι ὥρέ; εἶπε.

—Ἀρχηγέ, εἶναι χιονιά ἀπόψε. Ὁ καπετὰν Γιαννίτης σὲ προσκαλεῖ νὰ ξενυχτίσῃς στὸ καράδι.

—Αἱ, καὶ εἶναι μεγάλο τὸ καράδι σας αὐτὸ νὰ τοὺς χωράῃ ὅλους ἐκείνους γιὰ;

—Ὅχι.

—Φύγε!

Ὁ Γραμματεὺς τοῦ Καραϊσκάκη, νέος ἐγγράμματος, τρέμων ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς χιόνος εἶπεν:

—Ἀρχηγέ, ἄς ὑπάγω ἐγὼ ἐκεῖ, πού εἰμαι καλομνημένος.

—Κακομαθημένος θέλεις νὰ εἰπῇς, βρὲ παληκάρι, καὶ δὲν ἐντρέπεσαι; Ἐγὼ εἰμαι καλομαθημένος, ἐγὼ περνᾶω τὴν νύκτα ὅπως καὶ ὅπου βρεθῶ. Πήγαινε σύ, κακομαθημένε.

Γ. Ε. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΓΙΟΥ

Ο ΦΩΝΟΓΡΑΦΟΣ

Μὰ ἰντὰ ναι μωρὲ τοῦτανά; καὶ δὲν θεωρεῖς, μπλεῖδ γωνιὸ γῆ ντουκιάνι καὶ νὰ μὴν ἔχει φωνόγραφο. Ἀνεστορήθηκα μνιὰ φορὰ πού ἐκαθευμέστανε στὸν καφενὲ τοῦ Μπαντελονικολή ὄντε προβαίρνει ἕνας βρακουλᾶς κι' ἐσήκωνε ἕνα ἀπὸ τοῦτονά τὸ μόμπιλο πού σὰ σὲ κάνω νάκλι.

Ἐδᾶ-ἐδᾶ, ἐκεῖα πού ξανοίγαμε βγαίνει ἀπὸ ἕνα σακκὶ ἕνα χωνὶ κι' ἕνα τεσσαρορούκικο κουτί, στὸ μενοῦτο τάχε ταιριασμένα, στὸ τεζάκι ἀπάνω. Μνιὰ κοπανιά δὲν γατέχω πῶς τόκαμε κι' ἀρχινᾶ ἕνα σκοπό, ἕνα τραγουδῖ, ἕνα μανὲ τάξε πῶς βρισκούτονε στὸ σπίτι του. Ὁ Δάσκαλος πού ἐξεπασούλιζε τὴν ὥρα κεινὰ

τὴν μύτην του μὰ σὲ κάνει (φωνὴ ἐγκαστριμού-θου ἐστὶ). Σῶπα μωρὲ Δάσκαλε μὰ κιὰμνιὰ θεατρίνα ναι στὸ τεζάκι ἀπάνω καὶ τραγουδεῖ, τοῦ ἀπηλεῆθηκε τὸ Ἰαχαργιὸ τοῦ Στιθανοδέτη, σῶπα, κι' ἐδᾶ θὰ σοὺ τὴν ξεφανερῶσω ἐγώ. Καὶ κειὰ πού τῶλεγε σημώνει γερὰ-γερὰ, καὶ βροντάρνει ἕνα ἀνεπεδαρλῆ στὸ πάγκο, καὶ πλαντᾶ ἡ φωνὴ τὸ ντελόγο· ἡ πλάκα ἐπесе καὶ ἤσπασε. Ἐκεινοσὰς πούχενε τὸ φωνόγραφο τὸν ἐκατάγγειλε κι' ἔτσα ἐπλήρωσε τὸ Ἰαχαργιὸ τοῦ Στιθανοδέτη ἐδάκα (10) μετζίθια τζερεμέ γιὰ μνιὰ ἀνεπεδαρά.

Ε. Ι. ΓΚΕΡΕΔΑΚΗΣ

ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΓΕΝΕΙΑ

Ὁ κόμης τοῦ Σουασὸν εἶχε κόκκινα γένεια. Μιὰ μέρα περπατοῦσε στὸν κῆπο του μαζὶ μὲ τὸν Ἑρρίκο τὸν ΙV, πού εἶχε πάει νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ κηπουρὸς κι' ἐργαζότανε.

Ὁ κόμης γιὰ νὰ τὸν πειράξῃ τοῦ λέγει: «Πῶς γίνεται αὐτὸ νὰ μὴν ἔχεις καθόλου γένεια;»

Καὶ ὁ κηπουρὸς πού δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ ἀστεῖα, τοῦ εἶπε χωρὶς καθόλου νὰ ταραχθῇ:

—Τὴν ἡμέραν πού ὁ Θεὸς ἐμοίραζε τὰ γένεια, ἔφθασα λίγο ἀργὰ καὶ δὲν ἔμεναν πιά παρὰ κόκκινα. Λοιπὸν προτίμησα νὰ εἶμαι ἔτσι, παρὰ νὰ δεχθῶ γένεια μὲ τέτοιο ἀπᾶσις χρῶμα!»

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

ΕΥΤ. ΜΑΡΜΑΡΕΛΗ

Η ΔΡΥΣ

Ἡμέραν τινὰ παρουσιάσθησαν εἰς τὸ δικαστήριον δύο νέοι, ὀνομαζόμενοι Ἐδμόνδος καὶ Ὁσβάλδος. Ἡμὴν ἐτοιμος νὰ ταξιθεύσῃ πρὸς τριῶν ἐτῶν, λέγει ὁ Ἐδμόνδος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν δικαστήν, καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Ὁσβάλδον, τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ὡς τὸν καλλίτερόν μου φίλον, ἕνα δακτύλιον πολυτιμώτατον κοσμούμενον ὑπὸ ἀδαμάντων. Τώρα ἀρνεῖται τὸ πρᾶγμα καὶ δὲν θέλει νὰ μοῦ τὸν δώσῃ. Ὁ Ὁσβάλδος ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐκραύγασεν. Ὁρκίζομαι εἰς τὴν τιμὴν μου, ὅτι οὐδέποτε ἔλαβον παρ' αὐτοῦ δακτύλιον πρὸς φύλαξιν. Φαίνεται ὅτι ὁ φίλος μου Ἐδμόνδος δὲν εἶναι εἰς τὰ λογικά του. Ἐδμόνδε, λέγει τότε ὁ δικαστής, δὲν δύνασθε νὰ παρουσιάσετε κανένα μάρτυρα, ὁ ὅποιος νὰ δεδικῇ ὅτι παρεδώκατε τὸ κόσμημα εἰς αὐτὸν τὸν νέον; Δυστυχῶς, ὑπέλαβεν ὁ Ἐδμόνδος, οὐδεὶς ἦτο παρῶν, ἐκτὸς ἐὰν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μάρτυς μία

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἡ ἀγνή χωριάτικη ζωὴ—καὶ μόνη αὐτὴ—κρύβει ἀκόμη κάτι τὸ δικό μας, κάτι τὸ ὁμορφο καὶ τὸ ἀγνό, ποὺ καθρεφτίζει τὴν πνευματικὴν μας κατάσταση, τὴ σημερινὴ καὶ τοῦ περασμένου καιροῦ, φανερώνει τοὺς πόθους μας καὶ τὰ ὄνειρα μας, σδῆλ τὴ σταδιοδρομία ἀνάμεσα στοὺς καιροὺς, ὡς σήμερο.

Ἡ καλὴ, καὶ ἄδολη, ζωὴ τοῦ ἀγρότη μας κρύβει ἀκόμη τίς καλλίτερες σελίδες τῆς Λαογραφίας μας, ποὺ εἶναι κῆμα νὰ μένουνε ἀγνωστες, καὶ ποὺ σιγὰ—σιγὰ ἡ πεζότητά (κείνου ποὺ λένε πολιτισμὸ) θὰ τίς μαράνει, ὡς ποὺ νὰ σβύσουν μιὰ μέρα, καὶ δὲ θὰ ὑπάρχουν πιά.... δὲ θ' ἀκούμε τὰ ὄμορφα τραγούδια τοῦ χωριοῦ μας, δὲ θὰ βλέπωμε τοὺς γραφικοὺς χοροὺς τῶν χωρικῶν μας....

Ἀνάμεσα στοὺς παλινοὺς ἀνθρώπους ποὺ κατοικοῦνε στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά, στὶς ἐρημιές, καὶ ποὺ δὲν κατέχουνε παρὰ πέρα ἀπὸ τὴ λέξη «Θεός» βρῖσκει κανεὶς ἀκόμη τὴν ἀληθινὴν ζωὴ, τὴν ὄνειρεμένην. Ὁ χωριάτης βόσκοντας τὰ πρόβατα τραγουδοлагά, ἢ ἄλλοτε πάλι γυρνώντας τοὺς κάμπους μοιρολογᾷ, λέει κάποιο παράπονο τῆς παλιᾶς γεννιάς, ποὺ ἐμεῖς εἰμαστέ βλαστάκια τῆς, φυτρωμένα μέσα ἀπὸ τὰ ρημάδια τῆς παλιᾶς, καὶ ἡ ἀρχαία φλέβα κυλᾷ ἀκόμη μέσα μας, καὶ ἡ παλιὰ σκέψη βρῖσκεται ἀκόμη μαζί μας ποὺ κάπου—κάπου ἀναφαίνεται, οἱ βοσκοὶ μας τραγουδοῦνε σὰν τοὺς

γηρκιὰ δρὺς, ἥτις εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῶν ἀγρῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ὀπίσιν ἀποχαιρετήσαμεν ἀλλήλους. Εἶμαι ἑτοιμος, λέγει· ὁ Ὁσλάνδος, νὰ ὀρκισθῶ ὅτι οὐδὲ τὸ δένδρο τοῦτο γνωρίζω.

Ὁ δικαστὴς ἔλαβε τὸν λόγον:

Ἐδμόνδε, λέγει, πῆγαινε νὰ μοῦ φέρῃς, ἕνα κλάδον ἐκ τῆς δρυὸς αὐτῆς· Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ ἔχω ἕνα ἐξ αὐτῶν. Σὺ δέ, Ὁσδάλδε, θὰ περμεῖνῃς· ἐδῶ μέχρις οὗ ἐπανάλθῃ ὁ Ἐδμόνδος.

Περῆλθε μίᾳ ὥρᾳ καὶ ὁ Ἐδμόνδος δὲν ἐφάνη.

Διατί ἀργεὶ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος; ἠρώτησεν ὁ δικαστὴς. Ἀνοίξατε τὸ παράθυρο αὐτό, Ὁσδάλδε καὶ περᾶτε τὸν ἀνθρώπον ἐν ἔρχεται.

Κύριε, ὑπέλαβεν ὁ Ὁσλάνδος, δὲν θὰ ἐπιστρέφῃ τυχῶς, διότι τὸ δένδρον ἀπέχει περισσότερο τῆς μίας λεύγας ἀπ' ἐδῶ.

Ἀνθρώπε ψεύστη καὶ ἀπχτεῶν! ἐκράχασεν ὁ δικαστὴς, ἦσουν ἑτοιμος νὰ ὀρκισθῇς ὅτι δὲν γνωρίζεις τὸ δένδρον, ὅπως καὶ τὸν δακτύλιον, καὶ τώρα ὁμολογεῖς ὅτι γνωρίζεις ποὺ κεῖται τὸ δένδρον· ἀρχ ἔλαβες τὸν δακτύλιον τὸν ὁποῖον ἀπόδος ἀμέσως. Ὁ Ὁσδάλδος ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐψεύσθη, καὶ ἐπίστρεψε τὸ κόσμημα.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

«αἰπόλους» τοῦ Θεόκριτου, σατυρίζουν σὰν τὸν Ἀριστοφάνη....

Ἐνα φανέρωμα τοῦ λαϊκοῦ πνεύματος εἶναι καὶ οἱ «γιτιές» (παράγεται ἴσως ἀπὸ τὴ λέξη γοητεία=γητεία=γιτιά) ποὺ μᾶς δείχνουν τόσο καθαρά τὴν πίστη τῶν χωρικῶν μας πρὸς τὴ θρησκεία τους, ποὺ τὴν ἔλαβαν καθαρὴ ἀπὸ τοὺς παποῦδες μας, καὶ μὲ τὴν ἴδια πίστη θὰ τὴ συνεχίσουν.

Οἱ «γιτιές» εἶναι φανέρωμα πίστεως στὸ Θεό, ὁ χωριάτης πιστεύει μ' ὅλην τὴν καρδιά του πὼς θὰ θαματολογήσουν αὐτὰ τὰ λόγια. Γιατὸ νὰ μὴ σᾶς φανεῖ παράξενον ἂν ἀκούσετε καμιά φορὰ νὰ λένε γιὰ «γιτεφτάδες» ἄντρες ἢ γυναῖκες ποὺ τῶχουν ὡς ἐπάγγελμα ὅταν πληγῶθῃ κανεὶς νὰ τοὺς καλοῦνε.

Μιὰ ἀπ' αὐτὰς τίς γιτιές εἶναι καὶ αὕτη (γιὰ τίς πληγές). Ὁ «γιτευτής» σταυρώνει μὲ κατ' «ἄγιο» τὴν πληγὴ, ἐνῶ σύγχρονα λέει:

«Ὁ Ὁβραῖος ὁ λουμπούνης
τὸν Χριστὸν ἐλάβωσε
οὔτε ἡμπιασε, οὔτε κακοσίνησε
μόνα ἐσταφίδισε καὶ ἡγιανε».

ΠΕΤΡΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΣ

ΣΤΙΧΟΙ

Μουντὴ νυχτιά κι' οἱ ἐλπίδες μου γοργὸς πετάξαν
σὰν ἀγριοπούλια ἀπ' τὴ φωλιά τους φοβισμένα
ἐρμιοὶ ἀγένηδες τὰ φύλλα τοῦ φτωχοῦ ρημάξαν
δενδρῶ καὶ τὰ κοιλὰν στὴ λάσπη μαραμένα.

Σβυσμένη μου φωνὴ κι' ἀνήκουστη πὼς νὰ σ' ὑψώσω;
στὰ οὐράνια ὕψη νὰ σ' ἀκούσῃ ἡ βουβὴ πλάση
πτωχὸ μὲ ποιόνε στήριγμα δενδρὶ νὰ σὲ στηλώσω
πρὶν τοῦ λατόμου φοβερὸ πελέκι σὲ χαλάσει;

Καὶ σεῖς πουλιὰ ποὺ φύγατε ἀπ' τὴ φτωχὴ φωλιά σας
τάχα καὶ θὰ γυρίσετε γοργὰ νὰ περιμένω;
Μ' ἂν τύχῃ καὶ ξανάρθετε ἀργὰ στὴ κατοικία σας,
ψυχρὴ θὰ βρῆτε τὴ φωλιά καὶ μένα γιατρεμένο.

Κι' ἂν τύχῃ πάλι, στὰ στερνὰ νὰ γέρνω καὶ μὲ δῆτε
σὰν ἀστραπὴ μακρύνετε ἀπ' τὰ θλιμμένα μάτια
δὲ σὰς ἐθέλω στὰ στερνὰ νὰ μοῦ παραβρεθῇτε
μ' ἀρκεὶ ποὺ μὲ ξενήσανε στοῦ πόνου τὰ παλάτια.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΕΛΙΣΣΩΤΗΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ

Βγαζοντας τὴν «Πρόοδο» εἶχαμε ἕνα ἰδανικό· πὼς θὰ τρέφουμε τὸ μαθητὴ σ' ὠφέλιμες ἀσχολίες καὶ πὼς θὰ φανοῦμε στὴν κοινωνία ὅτι ἐμεῖς οἱ μαθητὲς τῶν σημερινῶν σχολειῶν δὲν εἴμαστε ὅπως μᾶς παρουσίασαν οἱ ἐφημερίδες, ἀλλ' ὅτι σκεπτόμαστε, ὅτι ἔχουμε παρατήρησι, ὅτι ἔχουμε μέσα μας ζωὴ.

Δυστυχῶς μέχρι σήμερον δὲν μπορούμε νὰ καυχήσομε γιὰ τίποτε.

Οἱ μαθηταὶ φαίνονται ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τοὺς ψευδορωμαντισμοὺς τῶν σημερινῶν συγγραφέων, ἀπὸ ἀνάλατους ἔρωτας τοῦ «Ἀλκῆ.... καὶ τῆς Μαίρης.... Ἐκείνου.... καὶ Ἐκείνης» γενήματα τῆς